

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. When was paper invented and by whom?
2. What is the term used for books published before 1501?
3. Where were the first Hebrew books published?
What were they?
4. Trace the history of the publication of the Talmud and its censorship by the Church.
5. Where and when was the Zohar first published?

This and much more will be addressed in the first lecture of this series: "The Revolution that Gutenberg Launched: The Printing of the Talmud and its Censorship by the Church".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind, as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series IX Lecture #1

THE REVOLUTION THAT GUTENBERG LAUNCHED: THE PRINTING OF THE TALMUD AND ITS CENSORSHIP BY THE CHURCH

I. The Soncino Publishing House

A.

אברך ד' אשר יעצני חזקני ואמצני לקרבה אל מלאכת עבודת הקדש הזאת ולהתחיל ולגמור מסכת ברכות זו עם פי' רש"י ותוספיו' ופסקיהן והמשניות עם ביאור הרמבם ז"ל והמרדכי גדול עם השתדלות והשגחה בכל פרטים הצריכים לשלמות מלאכה זאת . . . וסיימתיה פה עיר שונציין היום עשרים לחדש טבת שנת גמר"א . . . יהושע שלמה בן הח"ר ישראל נתן יצ"ו איש שונצינו. דברי המדפיס אחר פי' המשניות להרמב"ם למס' ברכות נדפס בשנת רמ"ד

I bless Hashem, who has advised and strengthened me, and gave me encouragement to draw close to this Holy service to begin and complete this tractate of Berachos with the commentaries of Rashi and Tosefos, the rulings (*piskei*) of Tosefos, the Mishna with Rambam z"l's commentary, and the full commentary of the Mordechai. This was done with all of the efforts and Divine Providence in each of the details that is necessary to complete such a task. . . . I finished it here, the city of Soncino, this twentieth day of the month of Teves, in the year (5)244 (the numerical value of the Aramaic word, *gemora*). . . . Yehoshua Shlomo ben Yisrael Nassan, of Soncino. **Publisher's comments to the Soncino edition of the tractate Berachos 1484**

B.

אחר בלותי וזקנתי נתיאשתי להדפיס עוד בכתב ישראל ולא בכתב יוני וגם ברומי ובלשונותם אשר בשלשתן בימי עלומי חנני ד' בהם חסד. הקדמה מגרשם שונצינו לפי' רש"י על התורה הנדפס בשנת רפ"ו

After having become worn out and aged, I gave up hope of publishing any more, neither in Hebrew nor in Greek, Latin or Italian, which Hashem in His kindness granted me [the opportunity] in my youth. **Gershom Soncino, Preface to Rashi's commentary which was published in the year 1526**

C.

ועל ידי גרשם איש שונציין בן הח"ר משה בן החכם המופלג הר"ר ישראל נתן בן שמואל בן הר"ר משה ז"ל והוא נלחם בעיר פיר"ט נגד הרשע פר"ה יואן די קאפיטראנו וגרש אותו עם כל חילו משם והוא היה דור חמישי להר"ר משה משפירא הנזכר מתוספות מטוך. ובשנת שנים עשר למלך האדיר סולטאן סוליימאן ירום הודו בקוסטאנטינא הקריה . . . והוא יתברך יאצל מהוד יפעתו על המחכה ומקוה לחסדו וידריכני באמתו וילמדני כאשר מימי עלומי מחיל אל חיל הוליכני יגעתי ומצאתי ספרים היו סתומים וחתומים מאז והוצאתים לעין

השמש הזאת יזהירו כזוהר הרקיע כמו התוס' מטוך על ר"י ור"ת הלכתי עד צרפת וקמברי וזיניברה אל חדרי הורתם למען זכות בהם את הרבים כי בספרד ובאיטליא ובכל הארצות לא שמענו רק משאנץ של ר' פרץ ורבי שמשון וחבריהם, ודפסתי ספרים עד אין קץ בתורתינו הקדושה זולתי עשרים ושלוש מסכתות הנהוגות בישיבות עם פי' רש"י והתוס' והנה מדפיסי ויניציאה העתיקו מהדפוס שלי ובזולתם שמו מאשר מצאו. דחה דחוני לנפול והד' עד כה עזרני ואף כי ירוט הזמן בוגד נגדי כל עוד רוחי בקרבי אל אחדל לתקן ספרים להקל הטורח למעינינים בהם ולהגיה חשכם כיד ד' הטובה עלי אף כי יומי רד מאד ובאתי לארץ נכריה אלי נמשלתי כבהמות נדמו ד' יתעלה יהיה עוזר לי ויכלכל את שיבתי ויזכור לי לטובה מה שכלכלתי לאנוסי ספרד ובפרט פורטוגאל ובכל מאדי העירותי עד למות נפשי למען הצילם מיד שוסייהם ולהדריכם לחסות בצל ש-די ותחת אברתו להתלונן כיום הזה. הקדמה מגרשם שונצינו לס' מכלול להרד"ק הנדפס בשנת רצ"ג

. . . and through Gershom Soncino, the son of the scholar, R. Moshe, the son of the outstanding scholar, R. Yisrael Nassan ben Shmuel ben R. Moshe z"l. It was this Moshe who battled against the evil friar, John of Capistrano, and chased him and his entourage out of the city of Fuerth. He was a fifth generation from R. Moshe of Speyer (Shapiro), who is mentioned in the Tosefos Touques (Toch). In the twelfth year of the glorious king, Sultan Suleiman, may his splendor be magnified, in the city of Constantinople, . . . May Hashem Yisbarach radiate His splendor upon he who longs and hopes for His kindness. May He guide me through His truth and teach me, as He has done since my youth, may He lead me from strength to strength. I have toiled and found (see Megilla 6b). *Sefarim* were then closed and sealed and I brought them to see the light of day. May they shine like the brilliance of the firmament. One example is the Tosephos Touques which is composed [mainly] of the opinions of Rabbainu Yitzchak (Ri) and Rabbainu Tam. I traveled to France, Chambery, and Geneva (Savoy-Southeastern France), to the area of their conception, in order to bring merit to the community. For in Spain, Italy, or any of the lands, we have only heard of [the great reputation] of the city of Sens and of Rabbainu Peretz, Rabbi Shimshon and their colleagues. I have published *sefarim* of our holy Torah [seemingly] without limit, besides the twenty three tractates, which consist of those tractates that are regularly studied in the yeshivas, [which I published] together with the commentaries of Rashi and Tosefos. **Behold, the publishers of Venice (Daniel Bomberg and Corniel Adelkind) copied from my press. As to the other tractates, [which they published], they placed in the page those commentaries that they were able find [on their own].** [My enemies] attempted to topple me, but Hashem has helped me out up until now. Even though the times have imposed hardships upon me, as long as my spirit is contained within me, I will not cease from restoring *sefarim* in order to ease the burden of those who carefully study them, and [I will continue] to brighten their darkness, to the extent that the power of G-d's goodness towards me will allow, though my days are extremely difficult and I have come to a foreign land in which I am as vulnerable as an animal. May Hashem, the Exalted, be a source of help for me and support my old age and remember me for good because of how I supported the forced converts of the Iberian peninsula, especially those of Portugal. With all my power, I aroused myself, even risking my life, in order to save them and to guide them to seek the protection of G-d's shade and to rest under His wing as they are this very day. **Gershom Soncino, Preface to Sefer Michlol of Radak, published in the year 1533**

זכות ותלאוהו בערב הפסח. – אמר עולא: ותסברא, ישו הנוצרי בר הפוכי זכות הוא? מסית הוא, ורחמנא אמר לא תחמל ולא תכסה עליו! אלא שאני ישו דקרוב למלכות הוה. תנו רבנן: חמשה תלמידים היו לו לישו הנוצרי, מתאי, נקאי נצר וכוני ותודה. אתיוה למתי, אמר להו: מתי יהרג? הכתיב מתי אבוא ואראה פני אלקים! – אמרו לו: אין, מתי יהרג דכתיב מתי ימות ואבד שמו. אתיוה לנקאי, אמר להו: נקאי יהרג? הכתיב ונקי וצדיק אל תהרג! – אמרו לו: אין, נקאי יהרג, דכתיב במסתרים יהרג נקי. אתיוה לנצר, אמר: נצר יהרג? הכתיב ונצר משרשיו יפרה! – אמרו לו: אין, נצר יהרג, דכתיב ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב. אתיוה לכוני, אמר: כוני יהרג? הכתיב בני בכרי ישראל! – אמרו לו: אין, כוני יהרג, דכתיב הנה אנכי הורג את בנך בכרך. אתיוה לתודה, אמר: תודה יהרג? הכתיב מזמור לתודה! – אמרו לו: אין, תודה יהרג, דכתיב זבח תודה יכבדנני. סנהדרין דף מג.

B.

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיים, ולא כיהושע בן פרחיא שדחפו לישו הנוצרי בשתי ידיו. . . יהושע בן פרחיה מאי היא? כדקטלינהו ינאי מלכא לרבנן אזל יהושע בן פרחיה וישו לאלכסנדריא של מצרים. כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן שטח: מיני ירושלים עיר הקדש ליכי אלכסנדריה של מצרים: אחותי, בעלי שרוי בתוכך ואנכי יושבת שוממה. קם אתא ואתרמי ליה ההוא אושפיזא, עבדו ליה יקרא טובא. אמר: כמה יפה אכסניא זו. אמר ליה: רבי, עיניה טרוטות. אמר ליה: רשעו בכך אתה עוסק? אפיק ארבע מאה שיפורי ושמתיה. אתא לקמיה כמה זימנין, אמר ליה: קבלין! – לא הוי קא משגח ביה. יומא חד הוה קא קרי קריאת שמע, אתא לקמיה. סבר לקבולי, אחוי ליה בידיה. הוא סבר: מידחא דחי לי. אזל זקף לבינתא והשתחוה לה. אמר ליה: הדר בך! – אמר ליה: כך מקובלני ממך: כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ואמר מר: ישו כישף והסית והדיח את ישראל. סנהדרין קז:

C. Ben Satada

העדים ששומעין מבחוץ מביאין אותן לבית דין, וסוקלין אותן. וכן עשו לכן סטדא כלוד, ותלאוהו בערב הפסח. – בן סטדא? בן פנדירא הוא! – אמר רב חסדא: בעל – סטדא, בועל – פנדירא. – בעל פפוס בן יהודה הוא! – אלא: אמו סטדא. – אמו מרים מגדלא נשיא הוא! – כדאמרי בפומבדיתא: סטת דא מבעלה. סנהדרין דף סז.

III. The Burning of the Talmud

A. The Burning of 1242

שאלי שרופה באש לשלו' אבליך המתאונים שכן בחצר זבולין. השאפים בעפר ארץ והכאבים המשתוממים עלי מוקד גוילין. הולכים חשכים ואין נגה וקוים לאור יומם עליהם אשר יזרח ועליך. . . איכה נתונה באש אוכלה תאכל באש בשר ולא נכוו זרים בגחליך. . . עוד תגזרי לשרוף דת אש וחקים ולכן אשרי שישלם לך גמולך. . . קינה על שרפת התלמוד בפאריז בשנת ה' אלפים וב' שנתחבר ע"י רבינו מאיר מרוטנבורג

Oh [Torah], that has been consumed by fire, seek the welfare of those who mourn over you, of those who yearn to dwell in the courtyard of your habitation, of those who gasp for breath as they lie in the dust of the earth, who are pained and are bewildered over the holocaust of your parchments. They grope in the dark, bereft of light. [Indeed,] they await daylight that will shine upon them and you. . . . How was it that [you, Oh Torah] given by G-d, the Consuming Fire, should be consumed by the fire of mortals, and that the heathens were not singed by your coals? . . . Moreover, you (Oh Torah,) even decreed the burning of your laws and statutes which were given by fire. Therefore, fortunate is he who will requite you. . . . **Lamentation over the burning of the Talmud in Paris, on June 17, 1242, composed by Rabbainu Meir of Rothenberg**

B. The Burning of the *Sefarim* in Portugal in 1497

ונתגרשו כל היהודים שבפורטוגאל בגזרת מלך מנואל ימח שמו וזכרו ולא די זה אלא שצוה ליקח כל הספרים שבמלכותו אחר שצוה ליקח הבנים והבנות והבתי כנסיות והנחתי כל ספרי בעיר פורטו בגזרת המלך ושמתי עצמי בסכנה עמי ללישבונה פי' התורה שחברתי עם פי' מס' אבות ופי' ה' מגלות עם חבור צרור הכסף שמדבר בדינים שחברתי בימי נעורי וכשהגעתי ללישבונה תותב"י באו אלי היהודים ואמרו לי שהעבירו קול במחנה כל יהודי שימצא עמו ספר או בתפילין שימות ומיד קודם שנכנסתי למלון שהיה מחוץ לעיר הולכתי אלו הספרים בידי והלכו עמי שני יהודים וחפרו תחת זית א' וקברום שם. ר' אברהם סבע בהקדמת פירושו לס' רות כ"י

Through the decree of King Manuel, may his name and memory be blotted out, all of the Jews of Portugal were [to be] forcibly exiled. Not only that, but he commanded that all of the *sefarim* (Hebrew holy books) be confiscated. This he did after he had abducted the boys and girls and had expropriated the synagogues. Because of the king's decree, I left all of my *sefarim* in the city of Porto. I risked my life by taking with me to Lisbon my commentary to the Torah together with my commentaries to the tractate Avos and the five *megillos* (Ruth, Shir HaShirim, Koheles, Eichah, Esther) and my composition, *Tzeror HaKesef*, a compilation of *dinim* (laws) that I had composed in my youth. When I reached Lisbon, the Jews informed me that they had made a public announcement that any Jew found with a *sefer* or with *tefilin* would be immediately put to death. Before I entered the inn, which was located outside the city, I brought the *seforim* that I was carrying, and, together with two Jews who accompanied me, dug a cavity under an olive tree and buried the *sefarim* there. **Rav Avraham Saba, Preface to his commentary to the Book of Ruth**

C. The Burning of *Sefarim* in 1553

(1) והדפסתי חיבורי זה פעם אחת בונציה, ובראש שנת "כי המר שד"י לי" גזרה מלכות רומי ושרפו התלמוד והאגדות של הר' יעקב בן חביב ז"ל (עין יעקב) וגם הרב אלפסי והמשניות בתוכם שרפו את כל ספרי שהדפסתי ולא נשאר לי מן הדפוס שהוא אפילו עלה אחד לזכרון. והוכרחתי לחזור ולכתבו מדעתי כבתחילה. ואחר שכתבתי ממנו שלושה פרקים מצאתי ספר אחד מן הדפוס ביד גויים שלקחו אותו מן האש, וקניתי אותו בדמים יקרים, וראיתי מתוכו שזכני השם ית' ועשיתי השני יותר בשלמות מן הראשון. הקדמה לס' לחם יהודה לר' יהודה לירמא

I originally printed this work of mine in Venice. At the beginning of the year (5)314 (for Sha-dai (314) has caused me bitterness (Ruth 1:20)), as a result of the decree promulgated by the government of Rome, they burned the Talmud, the collection of Agadata compiled by R. Yaakov ben Chaviv z"l (Eyn Yaakov), the work of Rav Alfasi, the Mishna, as well as all of the *sefarim* which I had published. Nothing remained from all that I had printed, not even a page for a memento. I was forced to go back and write over again from memory. After I had written three chapters, I discovered that one lone volume had survived. It was in the possession of Gentiles who had snatched it from the fire and I bought it [from them] at a very high price. I saw, [however], that Hashem had graced me, as my second version was more perfect than the first. **Rav Yehudah Lerma, Preface to Lechem Yehudah**

(2) כי נשרפו הספרים שגזרו בעונש גוף שלא ילמד תלמוד. תשובה מהר"ם מפאדובה לקראקא

For the *sefarim* were burned as they had decreed corporeal punishment for those who studied the Talmud. **Responsum of R. Meir of Padua to a Rabbi in Cracow**

IV. Printing of the Zohar

חכמתא עלאה דאיהי רישא בי' סתים ואקרי מוחא עלאה, מוחא סתימא, מוחא דשכיך ושקיט, ולית דידע ליה בר איהו, תלת רישין אתגלפן דא לגו מן דא, ודא לעילא מן דא, רישא חדא חכמתא סתימאה דאתכסייא ולא מתפתחא וחכמתא דא סתימאה רישא לכל רישיה דשאר חכמות, רישא (ראשית קמוז א) עלאה עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, רישא דכל רישא רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתידע מה דהוי ברישא דא דלא אתדבק בחכמתא ולא בסוכלתנו, ועל האי אקרי (במדבר כד) ברח לך אל מקומך, (יחזקאל א) והחיות רצוא ושוב, ובגין כך עתיקא קדישא אקרי אין, דביה תלייא אין, וכל אינון שערי, וכל אינון נימין ממוחא סתימאה נפקין (תליין) וכלהו שעיעין (ס"א יתבין) בשקולא, ולא אתחזי קדלא כלא הוא, בגין דהאי עתיקא קדישא בחד הוי, כלא בחידו ולא שניא מרחמי לעלמין בתלת עשר מכילן דרחמין אשתכח, בגין דהאי חכמתא סתימאה דביה מתפרש תלת זמנין לארבע ארבע. זוהר – האדרא זוטא כרך ג (דברים) פרשת האזינו דף רפח עמוד א–ב